

Koliko je kdo v umetnosti vreden, spoznamo tudi po tem, kaj v umetnosti ceni.

Ne lepo gledati, ampak dobro gledati!
Umetnost je vest človeštva. Hebbel.

V vsakem dobrem portretu mora biti nekaj kari- kature. Ingres.

Ljudje, ki nimajo nič fantazije, morajo biti nujno ozkosrčni; manjka jim možnosti, poglobiti se v tuje narave in razmere.

Vse, kar je lepega, umre v človeku, a ne v umet- nosti: Cosa bella mortal passa, e non d' arte.

Leonardo da Vinci.

V prosti, krasni prirodi hočem vedno živeti, po- glabljam se vedno bolj v njenega duha, v njej Boga prav spoznati in vsemogočnega Boga ljubezni ljubiti iz vse duše do konca dni; hočem ga častiti globoko in tiho v dnu srca, častiti s svojim življenjem in z deli svoje umetnosti. Življenje in umetnost morata biti vedno eno in se ne smeta ločiti; tako je bilo pri starih.

Richter.

K umetnosti spada ljubezen, ker ljubezen je ana- logna fizični toploti in le ob toploti gori rojstvo.

Hebbel.

Kar predvsem zahtevam od kritika, je, da ni ne slep, ne polslep; drugič, da je dobrohoten. Da vidi! Poroča naj o tem, kar vidi, in potem, če ga veseli, lahko radi mene tudi še pove, kaj je ob tej ali oni umetnini občutil. A varuje naj se, umetniku podtikati »intencije«. — Kaj mi je mar vse, kar pišejo o mojih delih, kajti to ne izpremeni nobene poteze čopiča na njih. Dela ostanejo. Glejte jih in zaupajte lastnim očem! — Vzemimo n. pr. mojo »Noč«. Dobil sem mnogo pisem, ki so sliko interpretirala ali zahtevala pojasnila od mene. Človek bi počil, vam pravim! Nekdo je videl v njej alegorijo legitimne in illegitimne ljubezni, drugi je zavohal v njej apoteozo absolut- nega ... ne končal bi, ko bi hotel vse naštet, norci vsi skupaj!

Hodler.

Umetnik postane le oni, ki se boji lastne sodbe. Anzengruber.

Nič ne umori duše tako hitro, kakor strast ugajati ljudem. Gorkij.

Umetnik mora naravo prisiliti, da gre skozi nje- govo glavo in srce. Delacroix.

Produktivna kritika je možna le, če kritik ob umetnini ne pozabi življenja in njenih kulturnih vezi. Umetnost, ki ne izvira iz življenja, je umetničenje. Weiß.

Umetnik in sploh človek, ki živi umetnosti, bi se ne smel poročiti. Umetnik mora biti prost. Čehov.

Poznam umetnike, ki govorijo o svoji umetnosti tako filozofično — kakor da bi ne imeli nikdar opravka z njo. Weiß.

Vsej umetnosti je pogoj umetnikovo življenje in iz tega življenja porojena posebnost njegovih oči.

Ivan Cankar.

Ne smeli bi toliko govoriti o »smereh«. Kakor da bi smeri napravile umetnika in ne narobe. Smer je le zunanja obleka umetnika, če tiči mož za njo, je smer dobra; tudi v umetnosti obleka ne naredi moža.

Liebermann.

Največja nevarnost, ki preti pesniku od naroda, je, da ga izroče šomaštru. Pauly.

Če bi gledali vsi ljudje enako, bi bila rodila zemlja enega samega velikega umetnika in nobenega več za njim. Ivan Cankar.

Tudi poezija izgubi, kakor vse drugo, svojo svežo preprostost in posebnost, ako jo hočemo označiti kot rokodelstvo. Gorkij.

Umetnik, ki ne dvomi o sebi, se ne bo nikdar povzpел do najvišjih vrhuncev umetnosti. Slava tebi, umetnik, če je tvoje delo večje od časti, ki jo uživaš, nesreča, če je enako, gorjé, če je nižje. Ubog tisti umetnik, ki se, prepričan, da je ustvaril umetnino, vprašuje čudeč, kako daleč mu je Bog pomagal!

Leonardo da Vinci.

Človek biti je več, kot biti literat! Lienhard.

Po mojem mnenju mora umetnost napolnjevati le naše najlepše, najčistejše ure; prestaviti nas mora iz brezbarvne resničnosti v pisano kraljestvo fantazije, kjer nimajo prikazni več žalnega traku, kjer se kaže vse življenje čisto in veliko, objemajoč preteklost, bodočnost in sedanost. Umetnost mora odvzeti prah in smeti, skorjo; ki se v življenju tako kmalu vleže okoli srca in čuvstev, in nas odpuščati s prostim, čistim in velikim pogledom. Richter.

Uš v Platonovem »Sofistu«.

Na stara leta je starogrški mislec Platon (427 do 347 pr. Kr.) stopil z olimpskih višav abstraktnosti v nižave konkretnosti in začel prodirati v spoznanje posameznih predmetov. Začel jih je razdeljevati v razpole in vrste, vse, rudnine, rastline in živali. Pri tej klasifikaciji se je odločno uprl vsaki delitvi, ki bi izvirala iz zgolj površne občečloveške ali posebej narodnostne ceditve. Tako se mu smešno zdi, deliti ljudi v Grke in barbore; pravi, da bi bilo to prav takó bedasto, kakor človeški rod v Frigijce in Ne-Frigijce. Ta klasifikacija vseh možnih predmetov in spoznanj naših se pričinja že v dialogu Sofist (Σοφιστής). In pri tem delu vedno opozarja, naj se učencu ne zdi noben predmet manjvreden; »lasje, blato in umazarija« imajo prav takó svoje »ideje« ali »pravzore« kakor najvzvišenejši predmeti. Čim bolj se bo učenec staral, tem bolj pravično bo presojal vse stvari. Le na ljudsko sodbo in cenitev nič dati! Ljudem n. pr. se studijo uši; filozofu ne. Filozof vé, da imata spretnost (τέχνη) vojnega poveljevanja ter spretnost iskanja uši nekaj skupnega in podobnega — oboje je lov (τὸν διὰ στρατηγικῆς ἢ φειριστικῆς [ἡ φθέρ, uš] διη- λούσιντα θηρευτικῆς, Soph. 22 76). Učenci so se staremu Platonu, ko jim je to v akademiji razkladal, najbrž natihem in naskrivnem muzali; mi bi se ne; nam je resničnost smeh pregnala. Dr. J. D.

